

УДК 378.147

С. М. Левківська,
викладач

(Житомирський інститут медсестринства)

ФОРМУВАННЯ ФАХОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ МЕДИЧНИХ СЕСТЕР ЯК НАУКОВА ПРОБЛЕМА

У статті розглянуто актуальність формування фахової компетентності майбутніх медичних сестер як засобу модернізації вищої медичної освіти, визначено зміст та обсяг понять "компетенція", "компетентність", "компетентнісний підхід", що передбачає підвищення підготовки студентів медичних закладів до професійної діяльності. З'ясовано, що вирішальним чинником досягнення основних цілей сучасної освіти є формування ключових компетенцій, які необхідні для будь-якої професійної діяльності. Обґрунтовано особливості реалізації компетентнісного підходу у медичній освіті.

Ключові слова: компетенція, компетентність, компетентнісний підхід, професійна компетентність.

Актуальність та стан дослідженості проблеми. За останні роки в Україні відбуваються реформаційні процеси в освітній галузі, спрямовані на досягнення рівня світових стандартів. Так, у Національній доктрині розвитку освіти йдеться про орієнтацію освіти на підготовку конкурентоспроможних на європейському та світовому ринках праці спеціалістів, які матимуть необхідні для цього знання, навички та компетенції.

У зв'язку з цим, основною вимогою до вищих навчальних закладів України є реалізація нових підходів та методів, які забезпечать якісну професійну підготовку майбутніх фахівців. Таким підходом є компетентнісно-орієнтоване навчання, яке у широкому розумінні полягає в засвоєнні майбутніми спеціалістами теоретичних знань і використання цих знань для вирішення конкретних практичних завдань, які виникають у професійній діяльності.

Одним із стратегічних завдань, що стоїть перед охороною здоров'я, є забезпечення якості сестринської допомоги. Рішення даної задачі нерозривно пов'язане з професійною підготовкою кваліфікованих спеціалістів сестринських служб та реалізацією усіх потенційних можливостей і здібностей особистості.

Концепція розвитку охорони здоров'я в частині розвитку сестринської справи та доктрина розвитку освіти України визначають основну задачу професійної освіти – підготовку висококваліфікованого, компетентного фахівця сестринської справи, який володіє суміжними медичними спеціальностями, готового до професійного зростання, здатного до самоосвіти і самовдосконалення.

Основною метою професійної освіти в Україні визнана підготовка компетентного фахівця, здатного до ефективної професійної роботи за фахом і конкурентного на ринку праці. Розробка засобів реалізації формування професійної компетентності, дослідження проблем його впровадження в практику вищої школи, технологізація цього процесу перебуває в центрі наукових педагогічних досліджень.

Сьогодні, говорячи про систему професійної освіти в контексті компетентнісного підходу, необхідно розуміти, що саме тут закладається фундамент майбутнього професіонала, і подальший успіх у його майбутній професійній діяльності буде визначатися тим, наскільки він зуміє реалізувати свій потенціал у реальній практичній діяльності. Для успішного вирішення професійно-орієнтованих задач випускник повинен уміти аналізувати реальну ситуацію, знаходити оптимальні шляхи її поліпшення, пропонувати найбільш ефективні рішення виникаючих проблем, володіти навичками роботи з різними джерелами інформації. При цьому найважливішим напрямом формування професійної компетентності виступає посилення професійних якостей майбутнього фахівця на основі особистісних позицій. Професійній компетентності властива повна реалізація справжніх здібностей і цінностей людини як професіонала, виявлення і розвиток своїх можливостей, пізнання ним своєї власної природи і прагнення стати тим, ким він може і хоче стати. Це свідомий, цілеспрямований процес розкриття особистістю своєї власної активності та індивідуальності, реалізація власних зусиль, розвиток особистісних та професійних якостей в обраній професії.

Залежно від поєднання цих обставин і знаходиться динаміка формування професійної компетентності студента – майбутнього професіонала. Випускник професійного освітнього закладу повинен бути готовий самостійно й ефективно вирішувати проблеми в галузі професійної діяльності, позитивно взаємодіяти і співпрацювати з колегами, прагнути до постійного професійного зростання та творчої самореалізації, володіти стійким прагненням до самовдосконалення та самореалізації.

Різним аспектам формування професійної компетентності фахівців присвячені праці вітчизняних і зарубіжних авторів: І. Г. Агапова, К. А. Абульханової-Славської, Б. С. Гершунського, Н. В. Кучерявої, Л. Н. Куликової, А. В. Хуторського, С. Е. Шішова, Д. Баррета, Д. Равена та ін. [1].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У працях учених підкреслюється важливість проблеми формування професійної компетентності медичних сестер та пропонується звернути увагу на систему підготовки спеціалістів сестринської справи з урахуванням перспектив розвитку потреб охорони

здоров'я (К. А. Аяпов, І. В. Бубликова, З. В. Гапонова, Г. М. Перфільєва, Ф. Е. Вартанян, О. А. Орлов, Н. І. Гаврилов, В. П. Фофанов, С. А. Мухіна, І. І. Тарновська та інші).

Завдання сучасних вищих навчальних закладів – формування компетентної особистості, яка володіє не лише знаннями, високими моральними якостями, а й уміє діяти адекватно у відповідних ситуаціях, застосовуючи знання і беручи на себе відповідальність за свою діяльність.

Мета статті полягає в обґрунтуванні фахової компетентності майбутніх медичних сестер як наукової проблеми.

Виклад основного матеріалу. З'ясуємо суть поняття "компетентність", оскільки це – основа для проведення нашого дослідження. Поняття "компетентність" має іншомовне походження. У словнику іншомовних слів компетентність [від лат. *competens* (*competentis*) – належний, відповідний] – трактується як поінформованість, обізнаність, авторитетність [2: 282]. У словнику "Професійна освіта" компетентність визначена як сукупність знань і умінь, необхідних для ефективної професійної діяльності: вміння аналізувати, передбачати наслідки професійної діяльності, використовувати інформацію [3].

Компетентним – 1) називають того, хто має ґрунтовні знання в певній галузі; тямущий; 2) хто має певні повноваження; повновладний [4: 411].

Дати визначення, пояснити поняття "компетентність" спробувала низка вчених-педагогів. На думку І. А. Зязюна, "компетентність, як властивість індивіда, існує в різних формах – як високий рівень умілості, як спосіб особистісної самореалізації (звичка, спосіб життєдіяльності, захоплення); як деякий підсумок саморозвитку індивіда, форма вияву здібностей" [5: 17].

Російські дослідники С. Шишов і В. Кальней вважають, що "компетентність – це здатність (уміння) діяти на основі отриманих знань" [6: 21].

За Б. С. Гершунським, категорія "професійна компетентність" визначається рівнем власне професійної освіти, досвідом та індивідуальними здібностями людини, її мотивованим прагненням до безперервної самоосвіти та самовдосконалення, творчим і відповідальним ставленням до справи [7: 4].

А. К. Маркова розглядає компетентність як "володіння людиною здатністю й умінням виконувати певні трудові функції" [3: 31]. У своїх дослідженнях науковець виділяє такі **види професійної компетентності**:

- спеціальна компетентність – володіння власне професійною діяльністю на достатньо високому рівні, здатність проектувати свій подальший професійний розвиток;

- соціальна компетентність – володіння спільною (груповою кооперативною) професійною діяльністю, співпрацею, а також прийнятими в певній професії прийомами професійного спілкування; соціальна відповідальність за результати своєї професійної праці;

- особистісна компетентність – володіння прийомами особистісного самовираження й саморозвитку, засобами протистояння професійним деформаціям особистості;

- індивідуальна компетентність – володіння прийомами саморегуляції розвитку індивідуальності в межах професії, готовність до професійного зростання, здатність до індивідуального самозбереження, невідкладності професійному старінню, уміння організовувати раціонально свою працю [8: 34].

Попередній аналіз науково-педагогічної літератури дає можливість синтезувати досліджений матеріал і визначити складові професійної компетентності випускника середнього навчального закладу, які є інваріантними для медичної сестри. Це:

- громадянська компетентність – обізнаність у питаннях сучасного суспільно-політичного життя, власні погляди та позиція щодо політичних, економічних, соціальних проблем; дотримання громадянських обов'язків у межах державних інституцій; здатність до активного, відповідального та ефективного виконання громадянських прав та обов'язків задля розвитку демократичного суспільства, патріотизм;

- загальнокультурна компетентність – здатність дотримуватися загально визначених життєвих цінностей, що визначається духовно-ціннісними орієнтирами особистості, її гуманістичним світоглядом, моральними та етичними принципами; вміння шанувати й оберігати найважливіші досягнення національної та світової культури; глибоке знання рідної та іноземних мов;

- функціональна (діяльнісна) компетентність – це вміння застосовувати раніше набуті знання у навчанні, професійній діяльності та житті загалом; здатність адаптуватися до стрімких технологічних змін, зростаючих потоків інформації; розуміння необхідності професійної мобільності; використання джерел інформації; комп'ютерні навички та здібності інформаційного управління; планування, контроль та самооцінка професійної діяльності;

- мотиваційна компетентність – це накреслення власних цілей, проектування, професійне навчання, вміння досягати успіху в житті, самореалізація, самоствердження.

Вища медична освіта за всіма ознаками належить до вищої професійної, яка завершується отриманням певної професійної кваліфікації відповідно до напрямку підготовки й освітньо-кваліфікаційного рівня. Однак функціонування медичної освіти й тенденції її розвитку не можна розглядати відокремлено від світового контексту розвитку системи охорони здоров'я та системи загальної освіти, особливостей системи охорони здоров'я тієї чи іншої країни, а також специфіки самої медичної освіти [9].

Необхідність упровадження компетентнісного підходу в освітній процес медичних навчальних закладів обумовлена Радою Європи та Концепцією розвитку вищої медичної освіти в Україні. Досвід країн, які застосовують компетентнісний підхід до змісту освіти, дає можливість простежити спільні тенденції, спроби розробити певну систему компетенцій на різних рівнях змісту.

Компетентнісний підхід у медичній освіті спрямований не тільки на професійну діяльність, але й на поведінку, спілкування, формування особистісних якостей спеціаліста, прагнення до самоосвіти та самовдосконалення. Компетентнісний підхід охоплює різноманітні складові освітньої галузі: дидактичні, естетичні, морально-етичні, мотиваційні, гуманістичні тощо, спрямовані на творчість, виконання, результат.

Впровадження компетентнісного підходу як засобу модернізації змісту вищої медичної освіти зумовлює визначення конкретного переліку і змісту ключових компетенцій випускників вищих медичних навчальних закладів, які вказані в освітньо-кваліфікаційній характеристиці фахівця; встановлення відповідності базових компетенцій професійно-орієнтованим дисциплінам; відбір змісту дисциплін, що забезпечить формування і розвиток компетентностей; розробку системи контролю за їх формуванням [10: 47].

Освітньо-кваліфікаційна характеристика випускника вищого медичного навчального закладу узагальнює зміст освіти, відображає цілі освітньої та професійної підготовки, визначає місце фахівця в структурі системи охорони здоров'я і вимоги до його професійної компетентності.

Професіоналізм діяльності характеризується гармонійним поєднанням високої професійної компетентності та професійних умінь і навичок на рівні професійної майстерності. У ході засвоєння професійною діяльністю по мірі переходу на більш високі рівні професіоналізму настає етап стабільного використання накопичених у професійному досвіді способів і засобів виконання завдань на рівні високих зразків, що стає основою розвитку професійної майстерності, для досягнення якого необхідно володіти певним особистісним потенціалом. Це – загальні та спеціальні здібності, базові знання, мотивація досягнень, спрямованість на саморозвиток, адекватна самооцінка та професійна компетентність.

Професійна компетентність у більшості випадків визначається як поєднання психічних якостей, як психічний стан, що дозволяє діяти самостійно і відповідально, як володіння людиною здатністю і вмінням виконувати певні професійні функції.

На думку Ю. Г. Кузнецова, професійна компетентність являє собою властивість особистості, що дозволяє ефективно взаємодіяти з професійним середовищем завдяки наявності необхідного фонду переживань, знань, відносин (атрибутів свідомості); виступає провідним регулятором професійного розвитку особистості; передбачає глибоке розуміння професійного середовища і свого місця в ньому [1].

Відмінними особливостями професійної компетентності фахівця за цілями, завданнями і результатами праці є наступні: 1) обумовленість цілей і завдань професійної діяльності соціальним замовленням суспільства; 2) поєднання в задачах різноманіття складових, які визначають поліфункціональність праці; 3) відповідність індивідуальних якостей і дій фахівців висунутим цілям, завданням і функціям.

Розрізняють такі **види професійної компетентності**:

– спеціальна компетентність – володіння власне професійною діяльністю на досить високому рівні, здатність проектувати свій подальший професійний розвиток;

– соціально-комунікативна компетентність – володіння спільною професійною діяльністю, співпрацею, а також прийнятими в даній професії прийомами професійного спілкування; соціальна відповідальність за результати своєї професійної праці;

– особистісна компетентність – володіння прийомами особистісного самовираження і саморозвитку, засобами протистояння професійним деформаціям особистості;

– індивідуальна компетентність – володіння прийомами самореалізації та розвитку індивідуальності у межах професії, готовність до професійного зростання, здатність до індивідуального самозбереження, неохочість професійному старінню, вміння організувати раціонально свою працю;

– професійно-правова компетентність (знання законодавства, нормативних актів, наказових вимог, інструкцій та всієї правової атрибутики та вміння їх застосовувати в практиці професійної діяльності) [11].

Професійна компетентність фахівця складається, головним чином, у процесі його професійної діяльності. Однак у багатьох педагогічних дослідженнях доводиться, що формування її компонентів можливо в процесі навчання, причому засобами не тільки загальномедичних, але й природничих дисциплін. При цьому, фундаментальні природничі науки служать системоутворюючим фактором формування компонентів професійної компетентності за рахунок реалізації міжпредметних зв'язків.

У дослідженнях з проблеми компетентності можна виділити роботи, пов'язані з визначенням суті поняття, його зв'язків із якостями особистості та інструментальною основою активності фахівця. Компетентність визначається як готовність випускника професійного навчального закладу до професійної діяльності (Г. А. Бокареву, С. А. Татяненко, А. В. Хуторський та ін), володіння людиною компетенцією (В. С. Лазарев) і пов'язана з поняттям освіченості (І. Ю. Тутнік). Професійна компетентність трактується як: рівень освіченості і загальної культури особистості, що характеризується

оволодінням теоретичними засобами пізнавальної і практичної діяльності (Б. С. Гершунський); сукупність компонентів (духовно-морального, пізнавально-творчого, комунікативного) на рівні знань і умінь (В. А. Дьомін) [12].

Виділяють види даної компетентності: соціально-психологічну (О. О. Бодальов, В. Н. Казанцев, А. Н. Сухов та ін); професійно-педагогічну (О. Б. Єпішева, Л. А. Краснова, Н. А. Морєва та ін); соціально-комунікативну (І. І. Бараховіч, В. В. Охотнікова, Н. Н. Суртаєва та ін); соціокультурну (Л. Д. Литвинова); загальнокультурну (Н. Ю. Конасова); управлінську (А. І. Жиліна); інтелектуальну (М. А. Холодна) і ін); її структурні компоненти (Е. Е. Волкова, А. К. Маркова, Т. Р. Шишигин та ін.) [10].

В. Д. Шадріков об'єднує професійну компетентність фахівця в три блоки: професійні знання, професійні вміння та професійно важливі якості особистості як результати розвитку і виховання в процесі навчання. Даний підхід найбільш близький до проблеми нашого дослідження, присвяченого формуванню професійної компетентності майбутніх медичних сестер – важливої категорії працівників, від кваліфікованої праці яких залежить життя і працездатність людей.

Професійна компетентність медичної сестри в педагогічних дослідженнях визначається як показник її професіоналізму та особистісних якостей у світлі вимог реформи сестринської освіти (С. Г. Васильєва); сукупність ключових компетенцій сестринських маніпуляцій (В. А. Левіна); якість особистості, що володіє інформаційними вміннями (Е. А. Максимова); особистісний компонент професіоналізму і система знань, що дозволяють продуктивно виконувати професійну діяльність (Л. Н. Шульгіна). Формування професійної компетентності майбутніх фахівців багато вчених пов'язують з реалізацією міжпредметних зв'язків, що забезпечують професійну спрямованість навчання (І. Р. Абсаямова, М. В. Вольфан та ін.) [1].

Проблемою професійної спрямованості у процесі вивчення природничих дисциплін у середніх професійних навчальних закладах в різний час займалися Т. М. Альошина, Я. С. Бродський, Т. В. Варенцова, А. І. Волошенко, Б. В. Гнеденко, В. А. Далінгер, Н. І. Думченко, Ю. М. Колягін, І. М. Смирнова, В. М. Худяков та ін. Вона, здебільшого, реалізується через компоненти методики навчання: а) мотиваційно-психологічний (Е. А. Василєвська, О. Г. Ларіонова, Н. В. Чхеїдзе та ін); б) змістовний (прикладні завдання міжпредметного характеру, математичне моделювання; професійно орієнтовані інформаційні системи); в) методичний (проблемне, контекстне навчання, самостійна дослідницька діяльність, поєднання колективних та індивідуальних форм навчання).

Процес формування професійної компетентності – це багатофакторне явище, що впливає на майбутнє особистісне та професійне становлення студента як професіонала, а ціннісна сфера особистості є напрямляючим орієнтиром і центральним фактором, що регулює діяльність людини в суспільстві, визначаючи напрямок і особливості поведінки особистості [13: 25]. Ціннісна сфера особистості є змістотворною основою, яка визнає значення професійної компетентності як для особистості, так і для суспільства загалом.

Зміст поняття "компетентність" є досить широким і різнотиповим. Тому при окресленні пріоритетності в компетентності виділяють поняття "компетенції" – дослівно добра обізнаність із чимось (Сучасний тлумачний словник української мови) [4: 411]. Ключові (базові) компетенції є багатокомпонентними, поліфункціональними, надпредметними і міждисциплінарними; охоплюють особистісні якості, інтелектуальні здібності, комунікативні вміння. За твердженням Н. М. Бібік, ключові компетенції пов'язують воедино особистісне й соціальне в освіті, відображають комплексне оволодіння сукупністю способів діяльності, що створює передумови для розроблення індикаторів їх вимірювання; вони виявляються в конкретній справі чи ситуації. Ключові компетенції мають рухливу і перемінну структуру, залежать від пріоритетів суспільства, цілей освіти, особливостей і можливостей самовизначення особистості загалом [14: 48].

Компетенцію (лат. *competentia*, від *competere* – взаємопрагнути; відповідаю, підходжу) – розглядають як: коло повноважень якої-небудь організації, установи або особи; коло питань, в яких дана особа має певні повноваження, знання, досвід [2: 282].

Компетенція, відповідно до європейського контексту, включає знання й розуміння (теоретичне знання академічної області, здатність знати й розуміти), знання як діяти (практичне й оперативне застосування знань до конкретних ситуацій), знання як бути (цінності як невід'ємна частина способу сприйняття й життя з іншими в соціальному контексті) [15: 199].

Загальноновизнаним є поділ компетенцій на загальні та професійні (спеціальні).

Загальні компетенції – це ті, які необхідні для успішної діяльності як у професійній, так і позапрофесійній сферах, наприклад, вміння працювати з літературою, використання інформаційних джерел, культура спілкування, ораторські здібності. Професійні або спеціальні компетенції – це ті, які необхідні для здійснення професійної діяльності. Вони поділяються на діяльнісні компетенції (наприклад, підготувати і провести заняття з конкретної теми, зібрати дані про пацієнта, надати йому невідкладну допомогу) та особистісні компетенції (особистісні якості, наприклад, милосердя, добротність, розрада пацієнта, толерантність, відповідальність до обраної професії тощо).

Сукупність компетенцій в освіті загалом представлена ієрархічною системою, рівні якої складають: ключові компетенції (базові), загальногалузеві компетенції, спеціальні компетенції.

Одним із головних завдань професійної освіти є формування ключових компетенцій, які необхідні для будь-якої професійної діяльності. Експерти Ради Європи вказують на ключові компетенції, які повинні набуті сучасні випускники вищих навчальних закладів професійної освіти: соціальні компетенції – брати участь у прийнятті спільних рішень, функціонуванні та покращенні демократичних інститутів, урегулювати конфлікти ненасильницьким шляхом; комунікативні компетенції – толерантність, вміння спілкуватися; міжкультурні компетенції – розуміння відмінностей, розуміння один одного, здатність жити з людьми різних культур, мов, релігій; інформаційні компетентності – володіння комп'ютерною грамотністю, здатність оволодіти новими технологіями в професійній галузі; навчальна компетентність – здатність навчатися протягом усього життя, що є основою безперервної професійної освіти [7: 69].

Аналіз вищезазначених складових компетенцій дає можливість визначити орієнтовний перелік базових, якими повинен володіти випускник вищого медичного закладу: комунікабельність, адаптованість, мобільність, зібраність, колегіальність, самостійність, відповідальність, толерантність, самосвідомість, самооцінка, конкурентноспроможність.

Орієнтація суб'єкта на особистісно-професійний розвиток ставить завдання щодо створення умов, спрямованих на активізацію самопізнання і самореалізацію, зміни ставлення особистості до власних досягнень. Іншими словами, перехід від пасивно-споглядальної позиції щодо себе і реальності до активної [12: 14]. Якщо розглядати компетентність глобально, на перший план виступає результативний аспект як сукупність досягнень у професійній діяльності. Вивчення теоретичних аспектів формування професійної компетентності студентів в умовах медичного закладу дозволило спроектувати модель професійної компетентності медичної сестри, що включає: принципи, компоненти, показники, рівні сформованості, педагогічні умови, орієнтовані на реалізацію принципів терапевтичної спільноти у навчально-виховному процесі. Враховуючи різноманіття виконуваних медичною сестрою функцій і збільшення відповідальності, медичні освітні установи намагаються забезпечити якісну підготовку фахівців на основі позицій взаємодії усіх учасників даного діяльнісного процесу [16: 43]. При цьому будь-яка діяльність повинна бути направлена на формування професійної компетентності майбутнього фахівця – медичного працівника і на розвиток особистісної сфери особистості на основі професійно сформованої мотивації і задоволеності навчальною діяльністю вже в стінах навчального закладу. Рівень компетентності є рівнем діяльності, необхідним і достатнім для мінімальної успішності в досягненні результату [17: 18].

Дуже важливо, щоб у процесі навчання в навчальному закладі прищеплювалися такі якості, як співробітництво, самостійність і прагнення до самореалізації при вирішенні професійно орієнтованих завдань. Якщо робота всіх учасників процесу творча, професійна, то в досягненні поставленої мети й успіху можна не сумніватися [18: 20]. У даний час основне завдання будь-якого навчального закладу – не стільки передати знання студентам, скільки навчити вчитися самостійно, направити студента на самонавчання, саморозвиток і самореалізацію у своїй професійній діяльності.

Узагальнюючи вищезазначене, можна сказати, що компетентність – це особистісний досвід у вигляді комплексу знань, умінь, навичок, цінностей, способів сприйняття, мислення, дій, переживань, цілей, а також способів і критеріїв оцінки, що переросли в модель дій при будь-якій ситуації і в будь-яких умовах. При цьому сама компетентність розглядається як високий рівень розвитку професійної діяльності, транслятором виступає освіта, а носіями компетентності є як окремо взята особистість, так і суспільство загалом.

Підводячи підсумок, можна сказати, що зміни які відбуваються в суспільстві і визначили необхідність розробки нової стратегії в підготовці медичних кадрів – формування професійно компетентного фахівця, здатного вирішувати завдання з розвитку галузі на основі принципів співробітництва, науковості, раціонального використання наявних ресурсів, технічного вдосконалення, розвитку та реалізації власного потенціалу, становлення особистісних цінностей [19: 19]. Виходячи з вищезазначеного, можна стверджувати, що основоположним чинником професійної медичної освіти стає розвиток особистісної сфери, а метою – формування професійної компетентності. Успішному становленню професійної компетентності студентів медичних закладів у процесі навчання сприяє усвідомлення і, головне, розвиток основних якостей особистості, якими повинен володіти кожен медичний працівник, при цьому величезне значення в його практичній діяльності має орієнтація на іншу людину як рівноправного учасника діяльнісного процесу.

Висновок. Таким чином, для формування професійної компетентності студента медичного закладу – майбутнього медичного працівника необхідні: володіння принципами взаємної співпраці, поєднання професійних якостей і особистісних позицій, прагнення до саморозвитку та самореалізації у своїй майбутній професійній діяльності. Тільки творчий настрій, жага знань і постійний пошук сприяють формуванню професійної компетентності студента-медика, майбутнього фахівця, професіонала своєї справи. Саме вони пробуджують у нього справжню свідомість і творчу активність, прагнення до саморозвитку та самореалізації, саме ці якості настільки необхідні для сучасного фахівця – професіонала своєї справи.

Медична сестра сьогодні – це висококваліфікований фахівець, здатний виконувати лікувально-профілактичні завдання, розробляти план заходів із реалізації сестринської допомоги, оцінки ефективності надання допомоги, здатний організувати заходи з надання невідкладної долікарської допомоги, профілактики захворювань. Завданням її є зменшення важких і неадекватних реакцій, створення у пацієнта розумного ставлення до хвороби, яке забезпечить найкраще виконання лікувального режиму [19: 20]. Професійна компетентність медичної сестри будується не тільки на знаннях і уміннях надати лікувальну і профілактичну допомогу, а й на вмінні успішно взаємодіяти з пацієнтами з метою з'ясування не тільки об'єктивних, але й особистісних причин захворювання.

Узагальнюючи вищезазначене, можна сказати, що компетентність – це особистісний досвід у вигляді комплексу знань, умінь, навичок, цінностей, способів сприйняття, мислення, дій, переживань, цілей, а також способів і критеріїв оцінки, що переросли в модель дій при будь-якій ситуації і в будь-яких умовах. При цьому сама компетентність розглядається як високий рівень розвитку професійної діяльності, транслятором виступає освіта, а носіями компетентності є як окремо взята особистість, так і суспільство загалом.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Радзівська І. В. Формування професійної компетентності медичних сестер / І. В. Радзівська // Проблеми освіти. – 2008. – № 57. – С. 69–73.
2. Словник іншомовних слів / [уклад. С. М. Морозова, Л. М. Шкарапута]. – К. : Наук. думка, 2000. – 680 с. – (Словники України).
3. Професійна освіта : [словник] / [уклад. С. У. Гончаренко та ін.; за ред. Н. Г. Ничкало]. – К. : Вища школа, 2000. – 380 с.
4. Сучасний тлумачний словник української мови. 65000 слів / [за заг. ред. В. В. Дубічинського]. – Х. : Школа, 2006. – 1008 с.
5. Зазюн І. А. Філософія поступу і прогнозу освітньої системи / І. А. Зазюн // Педагогічна майстерність : проблеми, пошуки, перспективи : [монографія]. – К. : Глухів : РВВ ГАПУ, 2005. – С. 10–18.
6. Шишов С. Поняття компетенції в контексті качества образования / С. Шишов // Дайджест педагогічних ідей та технологій. Школа-парк. – 2002. – № 3. – С. 20–21.
7. Гершунский Б. С. Концепция самореализации личности в системе образования ценностей и релей образования / Б. С. Гершунский // Педагогика. – 2003. – № 10. – С. 3–7.
8. Маркова А. К. Психология профессионализма / А. К. Маркова. – М. : Международный гуманитарный фонд "Знание", 1996. – 308 с.
9. Поляченко Ю. В. Медична освіта у світі та в Україні / [Поляченко Ю. В. та ін.]. – К. : Книга плюс, 2005. – 383 с.
10. Драч І. І. Компетентнісний підхід як засіб модернізації змісту вищої освіти / І. І. Драч // Проблеми освіти. – 2008. – № 57. – С. 44–47.
11. Деркач А. А. Психология развития профессионала : [учеб. пособие] / Деркач А. А., В. Г. Зазыкин, Маркова А. К. – М. : РАГС, 2000. – 124 с.
12. Земцова В. И. О принципах и закономерностях адаптации студентов к профессиональной деятельности / В. И. Земцова // Вестник Оренбургского государственного университета. – 2000. – №1 – С. 11–15.
13. Творогова Н. Д. Психологический контакт / Н. Д. Творогова // Сестринское дело. – 1997. – №6. – С. 24–25.
14. Бібік Н. М. Компетентнісний підхід : рефлексивний аналіз застосування / Н. М. Бібік // Компетентнісний підхід у сучасній освіті : світовий досвід та українські перспективи. Бібліотека з освітньої політики / [під заг. ред. О. В. Овчарук]. – К. : К.І.С., 2004. – 112 с.
15. Сисоєва С. О. Формування психолого-педагогічної компетентності студентів вищих навчальних закладів непедагогічного профілю / С. О. Сисоєва // Проблеми освіти у Польщі та в Україні в контексті процесів глобалізації та євроінтеграції : [зб. матеріалів Міжн. науково-практичної конференції, (22-24 квітня, 2009 р., Київ)] / [за ред. В. Кременя, Т. Левовицького, С. Сисоєвої]. – К. : КІМ, 2009. – 800 с.
16. Стрельникова А. Н. Зачем медсестре самооценка / А. Н. Стрельникова // Медсестра. 2000. – № 1. – С. 42–43.
17. Пометун О. І. Теорія та практика послідовної реалізації компетентнісного підходу в досвіді зарубіжних країн / О. І. Пометун // Компетентнісний підхід у сучасній освіті : світовий досвід та українські перспективи : Бібліотека з освітньої політики / [під заг. ред. О. В. Овчарук]. – К. : К.І.С., 2004. – 112 с.
18. Васильєва Л. А. Особенности формирования профессиональной компетентности будущих медицинских работников среднего звена / Л. А. Васильева // Вестник ОГУ. – 2011. – №4. – С. 19–22.
19. Андреева Н. В. Какой должна быть медсестра? / Н. В. Андреева // Сестринское дело. – 2005. – № 5. – С. 18–20.

REFERENCES (TRANSLATED & TRANSLITERATED)

1. Radzievska I. V. Formuvannya profesiinoyi kompetentnosti medychnykh sester [Medical Nurses' Professional Competence Formation] / I. V. Radzievska // Problemy osvity [Educational Problems]. – 2008. – № 57. – S. 69–73.
2. Slovnyk inshomovnykh sliv [Dictionary of Foreign Words] / [uklad. S. M. Morozova, L. M. Shkaraputa]. – K. : Nauk. dumka, 2000. – 680 s. – (Slovnky Ukrainy).
3. Profesiina osvita [Professional Education] : [slovyk] / [uklad. S. U. Goncharenko ta in. ; za red. N. G. Nychkalo]. – Kyiv. : Vyshcha shkola, 2000. – 380 s.
4. Suchasnyi tлумачnyi slovnyk ukrayinskoyi movy. 6500 sliv [Modern Explanatory Dictionary of the Ukrainian Language. 6500 Words] / [za zag. red. V. V. Dubichynskogo]. – KH. : Shkola, 2006. – 1008 s.

5. Zazyun I. A. Filosofiya postupu i prognozu osvitynoyi systemy [Philosophy of Progress and Prediction of the Educational System] / I. A. Zazyun // Pedagogichna maysternist : promlyemy, poshuky, perspektyvy [Pedagogical Skill : Issues, Searches, Perspectives] : [monografiya]. – K. : Glukhiv : RVV GAPU, 2005. – S. 10–18.
6. Shyshov S. Ponyatie kompetentsiy v kontekste kachestva obrazovaniya [The Notion of Competence in the Context of the Educational Quality] / S. Shyshov // Daidzhest pedagogichnykh idey ta tekhnologiy. Shkola [Digest of Pedagogical Ideas and Technologies]. – School-Park. – 2002. – № 3. – S. 20–21.
7. Gershunskiy B. S. Kontseptsiya samorealizatsii lichnosti v sisteme obrazovaniya tseley i tsennostey obrazovaniya [Conception of the Personality's Self-Realization in the System of Educational Values and Educational Aims] / B. S. Gershunskiy // Pedagogika [Pedagogy] – 2003. – № 10. – S. 3–7.
8. Markova A. K. Psikhologiya professionalizma [Professional Psychology] / A. K. Markova. – M. : Mezhdunarodnyy gumanitarnyy fond "Znanie", 1996. – 308 s.
9. Poliachenko Yu. V. Medychna osvita u sviti ta v Ukraini [Medical Education in the World and Ukraine] / [Polyachenko Yu. V. ta in.]. – K. : Knyga plyus, 2005. – 383 s.
10. Drach I. I. Kompetentnisnyi pidkhid yak zasib modernizatsiyi zmistu vyshchoyi osvity [Competence-Based Approach as Means of Higher Education Contents Modernization] / I. I. Drach // Problemy osvity [Problems of Education]. – 2008. – № 57. – S. 44–47.
11. Derkach A. A. Psikhologiya razvitiya professionala [Psychology of the Professional's Development] / A. A. Derkach // Problemy osvity [Educational Problems]. – M. : RAGS, 2000. – 124 s.
12. Zemtsova V. I. O printsipakh i zakonomernostyakh adaptatsii studentov k professional'noy deyatel'nosti [On Principles and Regularities of Students' Adaptation to the Professional Work] / V. I. Zemtsova // Vestnik Orenburgskogo gosudarstvennogo universiteta [The Journal of Orenburg State University]. – 2000. – № 1. – S. 11–15.
13. Tvorogova N. D. Psikhologicheskyy kontakt [Psychological Contact] / N. D. Tvorogova // Sestrinskoe delo [Nursing]. – 1997. – № 6. – S. 24–25.
14. Bibik N. M. Kompetentnisnyi pidkhid : refleksivnyi analiz zastosuvannya [Competence-Based Approach : the Reflexive Analysis of Application] / N. M. Bibik // Kompetentnisnyi pidkhid u suchasniy osviti. Svitoviy dosvid ta ukraïnski perspektyvy. Biblioteka z osvitynoyi polityky [The Competence-Based Approach in the Modern Education : the World's Experience and Ukrainian Perspectives. The Library on Educational Policy] / [pid zag. red. O. V. Ovcharuk]. – K. : K. I. S., 2004. – 112 s.
15. Sysoeva S. O. Formuvannya psykhologo-pedagogichnoi kompetentnosti studentiv vyshchych navchalnykh zakladiv nepedagogichnogo profilu [Students' Psychological-Pedagogical Competences Formation in Higher Educational Establishments of Non-Pedagogical Profile] / S. O. Sysoeva // Problemy osvity u Pol'shchi ta v Ukraini v konteksti protsesiv globalizatsiyi ta evrointegratsiyi [Problem of Education in Poland and Ukraine in the Context of Globalizational and Eurointegrational Processes] : [zb. materialiv Mizh. naukovo-praktychnoyi konferentsiyi, (22 – 24 kvitnya, 2009 r. Kyiv). – Zhytomyr / [za red. V. Kremenyu, T. Levovyts'kogo, S. Sysoevoyi]. – K. : KIM, 2009. – 800 s.
16. Strelnikova A. N. Zachem medsestre samoootsenka [Why do a Nurse Need Self-Evaluation] / A. N. Strelnikova // Medsestra [Medical Nurse]. 2000. – № 1. – S. 42–43.
17. Pometun O. I. Teoriya ta praktyka poslidovnoyi realizatsiyi kompetentnisnogo pidkhodu v dosvidi zarubizhnykh krayin [Theory and Practice of Consequent Realization of the Competence-Based Approach in the Experience of Foreign Countries] / O. I. Pometun // Kompetentnisnyi pidkhid u suchasniy osviti : svitoviy dosvid ta ukraïns'ki perspektyvy : Biblioteka z osvitynoyi polityky [The Competence-Based Approach in the Modern Education : the World's Experience and Ukrainian Perspectives : the Library on the Educational Policy] / [pid zag. red. O. V. Ovcharuk]. – K. : K. I. S., 2004. – 112 s.
18. Vasil'eva L. A. Osobennosti formirovaniya professional'noy kompetentnosti budushchikh meditsinskikh rabotnikov srednego zvena [Peculiarities of Forming the Future Medical Workers' Professional Competence Formation] / L. A. Vasil'eva // Vestnik OGU [OSU Journal]. – 2011. – № 4. – S. 19 – 22.
19. Andreeva N. V. Kakoy dolzhna byt' medsestra? [What a Nurse should Be?] / N. V. Andreeva // Sestrinskoe delo [Nursing]. – 2005. № 5. – S. 18–20.

Матеріал надійшов до редакції 10.12. 2013 р.

Левковская С. Н. Формирование профессиональной компетентности будущих медицинских сестер как научная проблема.

В статье рассмотрена актуальность формирования профессиональной компетентности будущих медицинских сестер как средства модернизации высшего медицинского образования, определены содержание и объем понятий "компетенция", "компетентность", "компетентностный подход", предусматривающий повышение подготовки студентов медицинских заведений к профессиональной деятельности. Выяснено, что решающим фактором достижения основных целей современного образования является формирование ключевых компетенций, которые необходимы для любой профессиональной деятельности. Обоснованы особенности реализации компетентностного подхода в медицинском образовании.

Ключевые слова: компетенция, компетентность, компетентностный подход, профессиональная компетентность.

Levkivska S. M. The Professional Competence Formation of Future Medical Nurses as a Scientific Problem.

In the modern conditions the issue of the professional competent expert on the market of the intellectual labour is up-to-date. The specificity of the medical work justifies the determination of such notion as "medical nurses' professional competence", to the successful establishment of which promotes the perception and primarily the development of a personality's leading qualities, which each medical worker has to possess. Herewith of main importance should be the orientation on each person as an equal participant of the working process. One of the strategic tasks of the life protection is the securing of the quality of the nursing help. The solution of this task is connected inseparably with the professional preparation of qualified specialists of nursing services and the realization of all potential personal possibilities and skills. Professional competence of a medical nurse is necessary while different stages of the curing process. It is an integral quality, which is characterized by the readiness to perform professional-oriented tasks of different level of complexity and is expressed in tolerance, professional empathy, compliance with the pressure, charity, that promote to the alleviation of sufferings and the renovation of the patient's health. The article enlightens the actuality of the professional competence formation of future medical nurses as the means of modernization of higher medical education, the content and volume of such concepts "competence", "competency", "competence-based approach" are defined, that envisages the increase of preparation of medical students to the professional activity. Herewith any work should be directed on the formation of the professional competence of a future specialist – a medical worker – and on the development of the personality's personal sphere on the basis of the professionally formed motivation and the delight with the educational activity in the educational establishment. It is found out that the decisive factor of the achievement of primary purposes of the modern education is the formation of key competences, which are needed for any professional activity. The peculiarities of the competence approach realization are substantiated in the medical education.

Key words: *competency, competence, competence approach, professional competence.*